

Villnow Komárková, Jana; Boček, Vít

Vzpomínka na Ludmilu Pacnerovou

Opera Slavica. 2008, vol. 18, iss. 4, pp. 56-57

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116440>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Vzpomínka na Ludmilu Pacnerovou

Dne 24. června 2008 zemřela ve věku 82 let PhDr. Ludmila Pacnerová, CSc., přední česká badatelka v oboru paleoslovenistiky a českého hlaholismu. Narodila se 20. července 1925 v Třebíči, kde také absolvovala reálné gymnázium. V letech 1945–1949 studovala na filozofické fakultě v Brně češtinu a latinu. K jejím učitelům patřil zejména profesor Josef Kurz, který ji také získal už během jejího studia jako spolupracovnici při přípravných excerpčních pracích pro chystaný Slovník jazyka staroslověnského. Na těchto pracích se pak externě podílela i během svého učitelského působení ve Starých Hamrech ve Slezsku. Od roku 1953 pracovala v brněnské pobočce Slovanského ústavu včleněného do právě založené Československé akademie věd. Po zrušení Slovanského ústavu v roce 1963 mohla pokračovat v práci v Ústavu jazyků a literatur, po jeho zrušení v první fázi normalizace pak v Ústavu pro jazyk český. Dočkala se pak i obnovení činnosti Slovanského ústavu v 90. letech. Na uvedených pracovištích se Ludmila Pacnerová téměř půlstoletí účastnila příprav a zejména psaní hesel do monumentálního *Slovníku jazyka staroslověnského*, který vycházel postupně v podobě 52 sešitů, knižně pak v podobě čtyř svazků vydaných v letech 1966, 1973, 1982 a 1997. Na tuto práci navázala pak účastí na přípravě řecko-staroslověnského indexu (projekt v současné době ve Slovanském ústavu pokračuje) a také autorským podílem na díle *Staroslavjanskij slovar' po rukopisjam 10–11 vv.* (slovník vyšel v roce 1994 v Moskvě, 2. vydání 1999). Kromě zájmů o slovní zásobu staroslověňštiny, zrcadlících se v uvedených kolektivních lexikografických dílech a také v nevydané rané práci *Lexikografický rozbor kodexu Zografského (sv. Lukáš kap. 12–24)* (sedmísvazkový rukopis je uložen v ústřední knihovně brněnské filozofické fakulty), zabývala se Ludmila Pacnerová také staroslověnskou syntaxí. Sem spadají její studie *K syntaxi infinitivu v staroslověnských evangelních kodexech* (ve sborníku *Studie ze slovanské jazykovědy*, Praha 1958, 263–270) a *Sintaksis infinitiva v staroslavjanských jevan-gel'skich kodeksach s točki zrenija tehniki perevoda* (Slavia 33, 1964, 534–557). Zmínit je třeba i její zájem o tzv. novou církevní slovanštinu českého typu, který se projevil jednak spoluúčastí na druhém vydání Římského misálu připraveného Vojtěchem Tkadlčíkem (*Rimskij misal povelěnjem svjataho vseljenskaho senma vatikanskaho druhaho obnovljen a oblastiju Pavla papeže šestaho izdan. Mešnjij čin s izbranyimi mšami vlašča češkaho v slověnskyj jazyk přeložen*, Olomouc 1992), jednak shrnujícím pojednáním o této otázce ve studii *Osudy slovanské liturgie v zemích Koruny české* (ve sborníku *Varia Slavica*, Praha 2008, 165–170).

Velkou láskou Ludmily Pacnerové bylo po celý její vědecký život studium staročeských hlaholských památek psaných charvátskou hranatou hlaholicí. Literární činnosti charvátských a českých mnichů v klášteře Na Slovanech, založeném v roce 1347 Karlem IV., věnovala řadu článků a studií, k nimž patří mj. *Česká hlaholská literatura v klášteře Na Slovanech* (ve sborníku *Z tradic slovanské kultury v Čechách*. Sázava a Emauzy v dějinách české kultury, Praha 1975, 155–161), *Staročeský hlaholský Pasionál* (LF 99, 1976, 211–220), *Hlaholice v české písařské praxi* (LF 112, 1989, 30–40), *Český hlaholismus* (Slavia 63, 1994, 119–128), *Staročeské literární památky a charvátská hranatá hlaholice* (Slovo 56–57, 2006–2007, 405–420) aj. (více viz bibliografie L. Pacnerové v SPFFBU A 48, 2000, 185–187, dodatek vyjde v SPFFBU A 57, 2009). Vedle teoretických prací zabývajících se staročeským hlaholským písemnictvím byla také autorkou kri-

tického vydání textů *Staročeské hlaholské zlomky* (Rozpravy ČSAV 96/4, 1986) a editorkou staročeského překladu kanonických knih Starého zákona *Česká bible Hlaholské (bible Vyšebrodská)* (2000) a staročeského překladu biblické dějepavy *Staročeský hlaholský Comestor* (2002). Svou teoretickou a editorskou prací vydobyla Ludmila Pacnerová do té doby v bohemistice i slavistice více méně opomíjené kapitole českého písemnictví důstojné postavení a nejenom vydáním Staročeské hlaholské bible tak splnila přání, kdysi vyslovené Josefem Dobrovským, aby si totiž „dal někdo tu námahu a přepsal celý rukopis českými písmeny.“

Doktorka Pacnerová však nebyla pouze erudovanou vědkyní, ale také velice milým člověkem, který byl dennodenně vybavený nepostradatelným přátelským úsměvem. Je obdivuhodné, s jakým nadšením a veselou myslí chodila až do posledních dnů svého života na své dlouholeté pracoviště v etymologickém oddělení Ústavu pro jazyk český, kde se setkávala se svými kolegy a kde jsme ji před pár lety měli možnost poznat také my nováčci. Při vzpomínce na ni nám vždy vytane na mysl především několik slov: neutuchající chuť do práce, láska k tradici, laskavý smysl pro humor a životní nadhled.

Jana Villnow Komárková
Vít Boček

Jubileum Jiřího Gazdy

Ten, kdo se zabýval a zabývá lingvistickou rusistikou, zejména překotným vývojem ruského jazyka v posledních desetiletích, nemůže pominout jeho práce z oblasti ruské lexikologie, které neziřídka přecházejí ke zkoumání ruské publicistiky a krásné literatury. Brněnský rusista-lingvista PhDr. Jiří Gazda, CSc., oslavil na počátku prosince 2008 padesátiny (nar. 2. 12. 1958 ve Znojmě). Po gymnaziálních studiích absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity J. E. Purkyně v Brně (ruštinu a psychologii) a po ukončení interní aspirantury zůstal na tehdejší Katedře ruského jazyka jako odborný asistent. Lexikologie se stala jeho osudem již v diplomové práci, v níž organicky spojil oba své obory (*Neologismy v časopise „Voprosy psichologii“*, 1983) Jeho kandidátská disertace se jmenovala *Integrace cizojazyčných prvků v slovní zásobě současné ruštiny a češtiny: na materiálu substantivních neologismů* a pojednávala o tématu, kterým se mohl ještě intenzivněji zabývat po převratných společenských zlomech, jimiž prošla střední, jihovýchodní a východní Evropa na konci 80. a počátku 90. let 20. století – a jak se později ukázalo vlastně celý svět. Jeho zájem pak vykrytalizoval ve sféře ruské lexikologie a slovtvorby, jazyka současné publicistiky, neologii, sociolingvistiky, lingvokulturologii a areálové lingvistiky. Zejména v posledně jmenované oblasti se od poloviny 90. let minulého století aktivně podílel na formulování stěžejního programu filologicko-areálových studií (Pospíšil, I. – Gazda, J. – Holzer, J.: *Integrovaná žánrová typologie [Komparativní genologie]. Projekt – metodologie – terminologie – struktura oboru – studie*. Brno 1999). Podílel se také klíčovými příspěvky na tvorbě dalších areálových publikací v projektech podpořených Vzdělávací nadací Jana Husa a v společných projektech s Vídeňskou univerzitou. Jubilant je autorem desítek studií publikovaných doma, ale také v Rusku, Německu a Srbsku. Knižně uveřejnil práci *Dynamika a internacionalizace slovní zásoby současné ruštiny* (Brno 2002) a